

ЖИНОЯТ ҲУҚУҚИ (Умумий қисм)

Маъруза: ЖИНОЯТ ОБЪЕКТИ (1 соат).

Маърузачи: Ахраров Б., Салаев Н., Камалова Д.

1. МАЪРУЗАНИНГ НАТИЖАЛАРИ:

Маърузанинг мақсади шундан иборатки, жиноят таркиби элементи сифатида жиноят объекти тушунчаси, жиноят қонуни билан қўриқланадиган ижтимоий муносабатлар ва уларнинг белгилари, жиноят объектининг турлари, жиноят предмети ва унинг турларини ўрганишдан иборат. Шунингдек, маърузада жиноят объектининг Махсус қисмни тизимлаштиришда тутган ўрнига ҳақида алоҳида тўхтаб ўтитлади. Маъруза якунида жиноят объекти ва у билан боғлиқ бўлган бугунги кундаги назарий ва амалий муаммолар муҳокама қилиниб, улар юзасидан фикр-мулоҳазалар айтилади.

Маъруза натижасида талаба:

- чекланган вақт доирасида ўзлаштирилган ўқув материални конструктив баён қилиш қобилияти;
- амалий мисоллар (фактлар) билан мустаҳкамланган важлар билдириш ва гуруҳда ишлаш кўникмаси;
- танқидий фикрлаш, оппонентни эшитиш ва ўз жавобини тегишли ҳуқуқий атамалар қўллаган ҳолда асослаш;
- жиноят объекти ва унинг жиноятларни квалификация қилишдаги аҳамиятини, жиноят предмети ва унинг жиноятларни квалификация қилишдаги аҳамиятини муайян амалий масалалар орқали аниқлай олиш кўникмасига эга бўлади.

2. ТАЯНЧ ТУШУНЧАЛАР:

Объект деганда - Ўзбекистон Республикаси жиноят қонуни билан қўриқланадиган барча ижтимоий муносабатлар (шахснинг ҳуқуқ ва эркинликлари, жамият ва давлат манфаатлари, табиий муҳит, тинчлик, инсоният хавфсизлиги) мажмуи тушунилади.

Ижтимоий муносабатлар бу - инсонлар ўртасидаги уларнинг ҳаёт фаолияти жараёнида вужудга келадиган маълум алоқалардир.

Умумий объект деб— жиноят қонуни билан қўриқланадиган барча ижтимоий муносабатлар тушунилади.

Махсус объект деб— жиноят қонуни билан қўриқланадиган ижтимоий-сиёсий ва иқтисодий моҳиятлари жиҳатидан бир-бирига ўхшаш ёки яқин бўлган ижтимоий муносабатларни ўз ичига оладиган ижтимоий муносабатлар гуруҳига айтилади.

Жиноятнинг бевосита объекти деганда — ижтимоий хавфли тажовуз содир этилаётганда бевосита тажовуз қаратилган ижтимоий муносабат тушунилади.

Жиноят предмети бу — ижтимоий хавфли тажовуз қаратилган моддий дунё неъматидир. Жиноят предмети тажовуз натижасига зарар қўриши ҳам (ЖК 173-модда), зарар қўрмаслиги ҳам мумкин (ЖК 177-модда).

3. МАВЗУ БЎЙИЧА ДАРС ОЛИБ БОРИШ МЕТОДИКАСИ:

Жиноят объекти тушунчаси, жиноят объекти турлари, жиноят предмети ва унинг квалификациядаги аҳамияти ёритиб ўтилади. Талабаларнинг эътибори, жиноят қонуни Махсус қисмини тизимлаштиришда жиноят объектининг аҳамиятига қаратилади.

Жиноят таркиби объекти ва унинг турлари амалий мисоллар ва казуслар ёрдамида муҳокама қилинади.

4. АСОСИЙ БЕЛГИЛАРИ:

Объектнинг аҳамияти:

- объект жиноят таркибининг зарурий элементи ҳисобланиб, ЖК Махсус қисм моддасида тўғридан-тўғри кўрсатилган бўлишлиги;
- содир этилган қилмишда объект бўлмаса, у жиноят сифатида эътироф этилмаслиги;
- жиноятларни тўғри квалификация қилишга хизмат қилишидаифодаланади.

Ушбу ижтимоий муносабатларга зарар етказиш деганда –

- шахснинг ҳуқуқ ва эркинликларига;
- жамият ва давлат манфаатларига;
- табиий муҳитга;
- тинчликка;
- инсоният хавфсизлигига тажовуз қилиниши назарда тутилади.

Жиноят предмети белгиларини:

- кўз билан кўриладиган, ўлчови, сифати ва ўзига-хос белгиларга эга бўлган моддий ашё бўлиши;
- шахс предметга тажовуз қилиш орқали жиноят объектига зарар етказиши (мас: Ўғрилиқ жиноятида: пулни ўғирлаш орқали шахснинг мулк ҳуқуқига тажовуз қилади. Ушбу ҳолатда пул - жиноят предмети, мулк ҳуқуқи эса - жиноят объекти бўлиб ҳисобланади);
- жиноят предмети айрим жиноят таркибларида мавжуд бўлмаслиги (мас: Қасддан одам ўлдириш жиноятида, инсон тана аъзолари – жиноят предмети сифатида қабул қилинмайди).

ҚОЛГАН МАСАЛАЛАРНИ МУСТАҚИЛ ЎҚИБ ТАЙЁРЛАШ.

5. СЕМИНАР САВОЛЛАРИ (2 соат):

1. Жиноят объекти тушунчаси ва жиноят таркибидаги ўрни.
2. Жиноят объекти турлари.
3. Асосий бевосита объект, қўшимча бевосита объект, факультатив бевосита объект ва уларнинг аҳамияти.
4. Жиноят предмети ва унинг жиноят квалификациясига таъсири.

6. КАЗУСЛАР:

1. М.ва И. енгил автомашиналарни ўғирлаш билан шуғулланишга қасд қилишди. Қулай машина топиб, эгасидан уларни айтилган манзилгоҳга олиб боришни илтимос қилишди. М.нинг илтимоси билан ҳайдовчи автомашинани кимсасиз кўчада тўхтатганда, И. унинг бўйнига сиртмоқ солади. Ҳушини йўқотган ҳайдовчини йўл ёқасига ташлаб, ўзлари ўғирланган автомашинада жўнашади. Суд-мед экспертизаси ҳужум вақтида ҳайдовчига ўртача оғир шикаст етказилганлигини аниқлади. Терговчи М. ва И.нинг ҳаракатини ЖКнинг 164-моддаси 3-қисми “а” банди билан квалификация қилади.М. ва И. содир этган жиноятнинг бевосита объектини аниқланг.
2. Бир гуруҳ шахслар содир қилган безорилик жиноят иши судда кўрилаётган вақтда сохта гувоҳ Ф. судланувчи У. мазкур ҳаракатда қатнашмаганлиги, бу вақтда Ф. у билан бирга балиқ овида эканлигини айтди. Қўшимча текширувлар вақтида аниқланишича, Ф. У.нинг қариндошлари илтимосига кўра, судда ёлғон гувоҳлик берганлиги аниқланди. Терговчи Ф.нинг ҳаракатини ЖК 238-моддаси билан квалификация қилади.Ф. содир этган жиноятнинг бевосита объектини аниқланг.

3. Автобазанинг навбатчи механиги К. автокран ҳайдовчиси Т.ни маст ҳолатда эканлиги учун ишдан четлатди. Навбатчи механикнинг хизмат хонасига бостириб кирган Т. уни автобаза хизматчилари олдида ҳақорат илиб, бўға бошлаган; юзига бир неча марта уради ва ёзув столини ағдариб ташлайди, китоб жавони ва дераза ойналарини синдирилади. Терговчи Т.нинг ҳаракатини ЖК 277-модда 1-қисми билан квалификация қилган. Т. содир этган жиноятнинг бевосита объектини аниқланг.

4. Бир гуруҳ шахслар содир қилган безорилик жиноят иши судда кўрилатган вақтда сохта гувоҳ Ф. судланувчи У. мазкур ҳаракатда қатнашмаганлиги, бу вақтда Ф. у билан бирга балик овида эканлигини айтди. Қўшимча текширувлар вақтида аниқланишича, Ф. У.нинг қариндошлари илтимосига кўра, судда ёлғон гувоҳлик берганлиги аниқланди. Терговчи Ф.нинг ҳаракатини ЖКнинг 238-моддаси билан квалификация қилади. Ф. содир этган жиноятнинг бевосита объектини аниқланг ва ўз фикрингизни асосланг.

5. Автобазанинг навбатчи механиги К. автокран ҳайдовчиси Т.ни маст ҳолатда эканлиги учун ишдан четлатди. Навбатчи механикнинг хизмат хонасига бостириб кирган Т. уни автобаза хизматчилари олдида ҳақорат қилиб, бўға бошлаган; юзига бир неча марта уради ва ёзув столини ағдариб ташлайди, китоб жавони ва дераза ойналари синдирилади. Терговчи Т.нинг ҳаракатини ЖКнинг 277-моддаси 1-қисми билан квалификация қилган. Т. содир этган жиноятнинг объектини аниқланг ва ўз фикрингизни асосланг.

ЎҚИШ УЧУН АДАБИЁТЛАР:

1. Рустамбаев М.Х. Ўзбекистон Республикаси Жиноят ҳуқуқи курси. Умумий қисм. I том: Жиноят тўғрисида таълимот. – Т.: Илмий, 2011. – 400 б.
2. Rustamboyev M.H. Jinoyathuquqi (umumiy qism). Oliyo'quvyurtlari uchundarslik. – Toshkent: TDYI, 2006.
3. Кабулов Р., Якубов А.С., Шакуров Р.Р. вабошқалар. Жиноят ҳуқуқи. Умумий қисм. Услубий материаллар. —Т.: Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академияси, 2004.—53 б.
4. Усмоналиев М., Бакунов П.Б. Жиноят ҳуқуқи. Умумий қисм. Олий ўқув юртлари учун дарслик. —Т., «Янги асравлоди», 2010, 664 бет.
5. Рустамбаев М.Х. Объект и потерпевший в посягательстве на здоровье личности. // Ж. Судебная экспертиза и вопросы борьбы с преступностью. – Т.: ТАШНИИСЭ, -1991. – С. 114-124.
6. <http://www.lex.uz>
7. <http://www.tsul.uz>
8. <http://www.norma.uz>
9. <http://www.gov.uz>
10. <http://www.legislature.ru>
11. <http://www.law.uk.edu>
12. <http://www.juristlib.ru>
13. <http://www.crime-research.ru>